

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Dnr: U2021/02459

Sveriges Radio AB:s remissyttrande över betänkandet:
Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt
källmaterial (SOU 2021:32)

Stockholm den 30 september 2021

Gabriel Byström

Chef Sveriges Radios vd-enhet

105 10 Stockholm
Besök: Oxenstiernsgatan 20
Tel: 08-784 50 00
Fax: 08-784 15 00

Org.nr: 556419-3232
Styrelsens säte: Stockholm

Sammanfattning

- **7.1** Sveriges Radio avstyrker förslaget till formuleringen i 1§ till ny pliktmateriallag. Förslaget utvidgar omfattningen av användandet av pliktmaterial. Formuleringen i 1§ ”annan användning” är problematisk av en rad skäl och behöver förtydligas.
- **10.1.4** Sveriges Radio avstyrker förslaget. Som förslaget är utformat saknas förutsägbarhet och tydlighet när det gäller omfattningen av plikten som sådan och även formerna för den. Lydelsen innebär att i princip allt kan anses vara pliktmaterial om även det som har koppling till pliktmaterial men inte omfattas av definitionen ska levereras.
- **10.1.6** Sveriges Radio avstyrker förslaget. Enligt författningsförslaget 7 § ska material ur icke-grundlagsskyddade databaser levereras till KB inom ramen för pliktleveranserna om materialet tillhandahålls ”yrkesmässigt” och i ”större omfattning”. Det framgår att flöden inte ska omfattas men däremot omfattas publikationer och ”blogginlägg”. Detta leder som tidigare konstaterats till osäkerhet i bedömningen kring vilket material som ska levereras. Utredningen är inte heller tydlig vilket material som skulle omfattas av en sådan plikt.
- **10.3.3 Sveriges Radio efterlyser förtydliganden av förslaget.** Referensinspelningarna av FM och webbsändningar/beställradio omfattas inte längre per automatik av leveransplikt i sin helhet, den nya lagen föreslås istället omfatta själva materialet som kan läsas och avlyssnas och som spelas in. Här finns skäl att förtydliga vilket material som avses.
- **10.6.1 Sveriges Radio noterar förslaget och efterlyser ett förtydligande och en begränsning.** Enligt den föreslagna skrivningen i 14 § och i förslaget ska det av den information som ska lämnas ”framgå pliktexemplarets samband med annat pliktmaterial som har lämnats eller ska lämnas enligt lagen.” Det är oklart vad som avses i övrigt om exempelvis framtida leveranser. Sveriges Radio efterlyser också att informationsplikten begränsas i omfattning och tid.

Inledning

Sveriges Radio AB har inbjudits att lämna synpunkter på rubricerat betänkande. Sveriges Radio kommer enbart lämna synpunkter på förslag eller bedömningar som har betydelse för bolagets verksamhet.

Möjligheterna för samtid och eftervärld att ta del av vad som utgör och har utgjort en offentlighet är viktiga för en djupare förståelse av vad som format oss som folk och nation. I en tid när uttrycksätten förändras, när det offentliga samtalet demokratiseras som en följd av inte minst digitaliseringen finns det givna skäl att se över hur insamlingen av det som i vid mening utgör en offentlighet och därmed en väsentlig del av kulturarvet ser ut och går till.

Med det sagt konstaterar Sveriges Radio att de förslag som Pliktmaterialutredningen lämnar i sitt betänkande i åtskilliga fall är så svåra att tolka att det är svårt att göra en genomlysning av dess konsekvenser, därtill är tolkningsmöjligheterna alltför omfattande. Det bör noteras att Sveriges Radio sedan 2019 finansieras via den så kallade public service-avgiften. De medelsvillkor som slogs fast 2019 gäller för hela den innevarande tillståndsperioden 2020-2025. Alla förändringar som inträffar under tillståndsperioden som är kostnadsdrivande får direkta konsekvenser för möjligheterna att uppfylla public service-uppdraget.

5.7 Behov av en ny reglering av pliktmaterial

Utredningens bedömning: Pliktlagstiftningen bör vara medie-, teknik- och formatoberoende och så utformad att den medger insamling av

- det som i dag samlas in med plikt,
- det som samlats in tidigare, men som på grund av teknikutvecklingen inte längre omfattas av regelverket, samt
- det som sprids och kommer att spridas i nya medier, med ny teknik och i nya format.

Sveriges Radio noterar förslaget och efterlyser tydligare regler.

Sveriges Radio förstår syftet med och behovet av en ny och medieberoende reglering på området. Sveriges Radio vill dock inledningsvis framhålla att en sådan reglering, där man från statens sida

ålägger enskilda aktörer leveransplikt, som vid underlåtelse att leverera kan kopplas till ett vitesföreläggande, måste innehålla tydliga och klara regler gällande vad som ska levereras. Den nu aktuella utredningen innehåller en rad oklarheter och ger stort utrymme för tolkningar om vad som är att anse som pliktmaterial. På ett par ställen har det, exempelvis gällande författningsförslaget 6 § 2 st liksom 7 §, lett till att otydligheten föreslås byggas in i lagtext. Som ovan nämnts måste det tydligt och klart framgå vad en leveransplikt konkret omfattar så att aktörerna som omfattas och kan föreläggas vid vite att leverera ges goda förutsättningar att göra rätt. Sveriges Radio konstaterar även att det till stor del överlämnas till KB att i föreskrifter senare avgöra vad som ska levereras av den pliktleverensskyldiga aktören och hur detta ska ske.

7.1 Syftet motiverar pliktinsamlingen

Förslag: Pliktmaterial är en demokratisk resurs som samlas in för att bevara uttryck för det offentliga samtalet och för att tillgodose rätten att ta del av och skapa kunskap, åsikter och andra uttryck.

Pliktmaterial är en del av kulturarvet som ska tillhandahållas över tid för forskning och annan användning. Pliktmaterial ska hanteras utan att materialet förvanskas. Syftet ska framgå av lagens inledande bestämmelse.

Sveriges Radio avstyrker förslaget.

Sveriges Radio konstaterar att förslaget till formuleringen i 1 § till ny pliktmateriallag till sin lydelse betydligt utvidgar omfattningen av användandet av pliktmaterial. Att det insamlade materialet liksom tidigare kan användas för forskning eller bevarande är självklart. Därtill kan Sveriges Radio även tänka sig situationer då materialet kan komma att användas för ändamål som har koppling till exempelvis forskning eller utbildning. Sveriges Radio konstaterar däremot att formuleringen i 1 § ”annan användning” är problematisk. Definitionen av ”annan användning” är av givna skäl så vid och svårdefinierad att det knappast kan anses tillfredsställande att den införs i lagtext. Det bör framgå för vilka ändamål pliktmaterialen får användas. Det bör också noteras att det i betänkandet inte görs några försök till avgränsning även om det konstateras att tillhandahållande av

materialet begränsas av upphovsrättsliga regler och frågor om dataskydd i dagsläget så kan dock detta komma att ändras framöver.

Det journalistiska material som Sveriges Radio har skyldighet att leverera är i många fall pågående publiceringar. Materialet ska lämnas inom tre månader från tidpunkten för publicering enligt det nya förslaget. I de flesta fall tillhandahålls publiceringar utan slutdatum digitalt via sverigesradio.se eller SR Play. Det kan röra sig om digitalt material som kan komma att ändras över tid när det exempelvis gäller namnpubliceringsbeslut. Till skillnad från tryckta skrifter och böcker är det digitala journalistiska materialet föränderligt till sin natur och ibland över tid. Det torde knappast behöva påpekas att Sveriges Radio alltid måste ha rätt att bestämma över var och hur material tillgängliggörs för allmänheten – det är inte alltid lämpligt att en publicering återpubliceras i ett annat sammanhang exempelvis med hänsyn till integriteten hos enskilda och rätten till privatliv. I materialet kan det finnas mycket känsliga uppgifter om medverkande tex. om minderåriga eller om enskildas privata förhållanden. Att som mediabolag kunna bestämma hur och var materialet publiceras ligger inom ramen för det publicistiska ansvaret. I grunden är det en fråga om trovärdighet och integritet för Sveriges Radio och det journalistiska innehåll företaget tillhandahåller. Den nu föreslagna formuleringen om ”annan användning” öppnar upp för att allmänheten eller andra användare än idag på sikt skulle få tillgång till pliktmaterial på ett sätt som inte sker i dagsläget då tillgången är begränsad till vissa relativt tydliga ändamål. Därmed skulle det kunna ske ett nytt upphovsrättsligt förfogande eller ett nytt tillhandahållande till allmänheten via KB:s system. Om möjligheterna ökar att ta del av Sveriges Radios material via KB riskerar Sveriges Radio, att i ännu större omfattning än idag, förlora kontrollen över för vilka ändamål detta sker och i vilka sammanhang. Sveriges Radio lämnar självt aldrig ut varken publicerat eller opublicerat material. Den föreslagna lydelsen kan således få långtgående och icke-önskvärda effekter genom att KB ges möjlighet att själva avgöra för vilket syfte materialet kan begäras ut. I förlängningen kan detta också skada allmänhetens tilltro till Sveriges Radio om det riskerar att påverka deras vilja att lämna information eller medverka i Sveriges Radios publiceringar.

Vidare öppnar en dylik förändring för frågor om dataskydd och personuppgifter inom ramen för KB:s verksamhet utöver frågor om utgivarens ensamansvar enligt grundlagen. KB föreslås få rätt att inom ramen för arkivverksamheten behandla känsliga personuppgifter och även de som på uppdrag av KB får tillgång till uppgifter om brott ges rätt att hantera dessa. I 34 § anges som en skyddsåtgärd att åtkomst endast ska ges till registrerade användare. Begränsningen avser emellertid enbart innehållet i pliktmaterial och inte katalogposter över samlingarna. KB tillhandahåller idag Svensk mediedatabas öppet på internet. I denna katalog finns i materialet från Sveriges Radio exempel på uppgifter om enskildas brottslighet. I vissa fall kan ett sådant publiceringsbeslut hos Sveriges Radio dock komma att ändras vid en senare publicistisk bedömning. Uppgiften ligger dock kvar fritt sökbar i Svensk mediedatabas hos KB. Något som kan skada Sveriges Radios trovärdighet och enskilda människors integritet.

Formuleringen "framtida användare" riskerar sammanfattningsvis att öppna för en ny icke önskvärd och vidare användning av materialet givet vad som är fallet idag.

10.1.3 Program och material i databas

Förslag: Leveransplikt ska gälla för pliktmaterial som består av program som avses i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen som sänds, tillhandahålls eller förmedlas i enlighet med 1 kap. 3 § samma lag. Leveransplikt ska också gälla för pliktmaterial som består av material i databas som avses i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen som tillhandahålls i enlighet med 1 kap. 4 § samma lag.

Sveriges Radio tillstyrker författningsförslaget i vissa delar. Sveriges Radio tillstyrker avseende lydelsen i 6 § 1 st men avstyrker lydelsen i 6 § 2 st (se nedan).

10.1.4 Leveransplikten träffar alla delar av ett pliktmaterial

Förslag: Om en del av ett pliktmaterial omfattas av leveransplikt gäller leveransplikt även för de delar av pliktmaterial som inte omfattas av leveransplikt enligt bestämmelserna i lagen

Sveriges Radio avstyrker förslaget.

Sveriges Radio ställer sig frågande till utformningen av författningsförslaget i denna del. Om staten ska ålägga en aktör en lagstadgad leveransplikt och därtill en kopplad möjlighet till vitesföreläggande måste det finnas förutsägbarhet och tydlighet när det gäller omfattningen av plikten som sådan och även formerna för den. Så som författningsförslaget är utformat saknas tydlighet i lagtexten. Sveriges Radio konstaterar att det är problematiskt att utredningen bygger in oklarheter i lagtexten om vad som ska levereras på så sätt som föreslås. Lydelsen innebär att i princip allt skulle kunna omfattas av leveransplikten om det har koppling till pliktmaterial. och Det är nästan omöjligt för Sveriges Radio att göra en avgränsning kring pliktmaterial med denna bestämmelse i beaktande. Detta kan knappast anses vara godtagbart ur regleringsperspektiv.

10.1.6 Material som tillgängliggörs yrkesmässigt

Förslag: Leveransplikt ska gälla för pliktmaterial som består av material i databas som avses i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen även om det inte omfattas av grundlagsskydd under förutsättning att den som har låtit framställa och gjort materialet tillgängligt, framställer och gör tillgängligt sådant material i yrkesmässiga former eller annars på ett sätt som innebär att – det sker i en verksamhet av större omfattning, och – en inte obetydlig andel av allmänheten tar del av materialet.

Sveriges Radio avstyrker förslaget.

Enligt författningsförslaget 7 § ska material ur icke-grundlagsskyddade databaser levereras till KB inom ramen för pliktleveranserna om materialet tillhandahålls "yrkesmässigt" och i "större omfattning". Den som anges vara leveranspliktig är den som låtit framställa materialet och gjort det tillgängligt. Sveriges Radio anser att den föreslagna lydelsen är alltför oprecis. Allt som Sveriges Radio publicerar görs yrkesmässigt. Vad som ska anses vara i "större omfattning" är dock oklart. Utredningen är inte heller i denna del tydlig avseende vilket material som skulle omfattas av en pliktleverans.

Pliktmaterial är sådant material som ska vara avsett för och rikta sig till och ha gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet. Det ska då vara fråga om något som betraktas som en "egentlig publikation" exempelvis ett blogginlägg och inte "rena flöden" i sociala medier. Även här konstaterar Sveriges Radio att det är mycket otydligt vad som avses.

Under perioden september 2020 - september 2021 gjorde Sveriges Radio sammanlagt drygt 160 000 publiceringar enbart på Facebook och Instagram. Under 2020 ägde cirka 25 miljoner interaktioner rum på företagets olika konton i sociala medier. Sveriges Radio, som tillhandahåller publicering på flera externa databaser, förutsätter att utredningens förslag inte ska tolkas som att företagets publiceringar i exempelvis sociala medier ska omfattas av pliktleverans utan att det, i den mån det är aktuellt, kommer att handla om egeninsamling av detta material från pliktansvarig myndighets sida. Alternativet skulle riskera att få utomordentligt långtgående konsekvenser av ekonomisk, administrativ, och teknisk art och skulle också innebära att företaget tvingades till djupgående omprioriteringar av medel från journalistiken som kan behöva användas till tekniska lösningar för pliktleveranser. Detta får kraftigt negativ påverkan på möjligheterna till publicistisk utveckling.

10.3.3 Den som är skyldig att spela in program

Förslag: Pliktexemplar av material som ska spelas in enligt 5 kap. 3 § tillämpningslagen ska lämnas av den som är skyldig att spela in materialet.

Sveriges Radio efterlyser förtydliganden av förslaget.

Referensinspelningarna av FM och webbsändningar, beställradio och databaser som sker med stöd av 5 kap. 3 § i den s.k. föreskriftslagen ska inte längre per automatik omfattas av leveransplikt i sin helhet. Den nya lagen föreslås istället omfatta själva materialet som kan läsas och avlyssnas och som spelas in, så som programmen men även på- och avannonsering mellan olika program samt så kallade trailrar däremellan. Enligt förslaget kopplas leveransplikten till inspelningsskyldigheten i dessa fall. Här finns skäl att förtydliga exakt vilket material som avses då det annars finns en otydlighet huruvida även övrigt material ska levereras till exempel med stöd av den föreslagna 6 § 2 st. Sveriges Radio anser vidare att det finns skäl att överväga om det inte är tydligare, mer

kostnadseffektivt och därmed effektivare att som tidigare koppla leveransplikten till referensinspelningarna.

I utredningen föreslås också att om programinnehållet ändras skall det räknas som ett nytt program.¹ Sveriges Radio konstaterar att definitionen ”nytt program” behöver förtydligas så att det framgår vilka typer av ändringar i innehållet som skall resultera i ny pliktleverans.

10.6.1 Det som alltid ska åtfölja pliktexemplar

Förslag: Vid varje leverans av pliktexemplar ska den som lämnar exemplaren samtidigt lämna en förteckning över materialet till den pliktansvariga myndigheten. Av förteckningen ska så långt möjligt framgå pliktexemplarets samband med annat pliktmaterial som har lämnats eller ska lämnas enligt lagen.

Sveriges Radio noterar förslaget och efterlyser ett förtydligande och en begränsning.

Enligt den föreslagna skrivningen i 14 § och i förslaget ovan ska det av den information som ska lämnas ”framgå pliktexemplarets samband med annat pliktmaterial som har lämnats eller ska lämnas enligt lagen.” I betänkandet konstateras, angående vilken typ av information som efterfrågas: ”Det kan också gälla information om att det lämnade pliktexemplaret ingår i en serie av tidigare lämnat material eller liknande.”² Information om ett avsnitt som ingår i en serie av program medför knappast några större svårigheter att lämna, däremot får det anses vara oklart vad som avses i övrigt om exempelvis framtida leveranser. Sveriges Radio efterlyser också att informationsplikten begränsas i omfattning och tid på ett tydligare sätt

10.6.3 Det som dessutom ska åtfölja material som överförs till allmänheten och material som återges offentligt

Förslag: Pliktexemplar av material som överförs till allmänheten eller återges offentligt ska utöver vad som följer enligt avsnitt 10.6.1 ovan också åtföljas av följande i tillämpliga delar.

---

¹ SOU 2021:32 (s. 230)

² SOU 2021:32 (s. 242)

1. Uppgift om hur och när materialet gjordes tillgängligt.
2. Materialets logiska format.
3. Koder eller liknande som kan krävas för att på avsett vis ta del av pliktexemplarets innehåll.
4. Information som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten och som inte omfattas av leveransplikt.
5. Datorprogram i maskinläsbar form eller andra sådana särskilda anvisningar som kan krävas för att användaren ska kunna tillgodogöra sig innehållet i materialet.

Sveriges Radio avstyrker förslaget avseende punkten 4.

Även här har Sveriges Radio invändningar av samma slag som avseende författningsförslaget 6 § 2 st. och konstaterar att leveransplikten kopplas till sådant som inte omfattas av leveransplikt. Det är så att säga ett omvänt resonemang att även de som inte omfattas av plikten ändå ska levereras. Sveriges Radio anser, precis som ovan, att det ska framgå vilken information som programbolaget är skyldigt att leverera och vilket som inte omfattas av regleringen. Det kan inte anses vara en godtagbar lagteknisk lösning att icke leveranspliktigt material också ska ingå i pliktleveransen.

10.7 Metod för överlämnande

Förslag: Pliktexemplar ska, med undantag för skrifter och tekniska upptagningar, lämnas via nätverk.

Sveriges Radio tillstyrker förslaget men konstaterar att det finns vissa delar som behöver förtydligas.

Sveriges Radio ser positivt på fortsatt leverans via nätverk men konstaterar att förslaget behöver förtydligas i centrala delar. Exempelvis är omfattning och komplexitet av tekniska lösningar otydligt

beskrivna. Sveriges Radio ser uppenbara risker att det som föreslås innebär stora kostnader som i förlängningen drabbar den publicistiska verksamheten.

Sveriges Radio anser att det är otydligt beskrivet hur den tekniska lösningen ska se ut och vad som skall levereras, i vilka versioner, med vilken metadata och när leveransen skall ske. Sammantaget gör detta att det i nuläget är svårt att förutse konsekvenserna av implementering och underhåll av en relevant teknisk lösning och tillhörande arbetsätt.